

TEOLOGIA on nykyään pop ja ontoteologia *fight's back*. On poliittista teologiaa, on oikeusteologiaa, on filosofiaa, joka vakavissaan pohtii Jumalaa, on filosofista teologien uudelleenluentaa ja teologista filosofien uudelleenluentaa. Melkein jokaisesta akateemisesta tuutista pursuaa teologiaa ja uskontoa. Sellainenkin kirja on julkaistu kuin *Deleuze and Religion*. On menty jo niin pitkälle, että jopa tieteellisesti perikonservatiivisessa *European Consortium for Political Research* -konferenssissa nähtiin tänä vuonna sessio, jonka otsikkona oli ”Poliittinen teologia” ja jonka osallistujista suurin osa levitti lähinnä teologian ilosanomaa. Mistä tämä johtuu? Miksi askartelusta jumalien kanssa on jälleen tullut filosofisesti legitimiä? Kuka tämän kaiken oikeastaan aloitti? Vai onko se oikeastaan koskaan loppunutkaan?

Ilmiöllä lienee monta taustatekijää. Yksi niistä on varmaankin Nietzsche'n huomio, että tosimaailman kadotessa katoaa näennäisenkin maailma. Näennäinen maailma edellyttää aina toden maailman, vaikka sitten näennäisen maailman totena. Nihilismi elämänsä asenteena on mahdollon. Toinen (tosin edelliseenkin liittyen) on Jacques Derrida, joka teki juuri ”mahdottomasta” itsestään tosi toden, vaikka todella ei tässä olekaan enää sisältöä. Teologi kuitenkin pian huomasiivat (Jean-Luc Marion etunenässä), että kristillisessä perinteessä tuollainen ”mahdoton” on ollut jo pitkään toden paikalla. Tässähän ei ole kyse muusta kuin negatiivisesta teologiasta! Derrida itse oli tosin itsepintainen. Onko *différance* negatiivista teologiaa, kysyttiin, johon hän vastasi: ”Se on ja se

ei ole. Ennen kaikkea se ei ole.” Mutta eikö Derrida näin vain vahvistanut epäilyt, että se todellakin on? Eikö hän näin allekirjoittanut suoraan negatiivisen teologian perimmäisen idean: *ennen-kaikkea-se-ei-ole?* Näin ainakin teologit halusivat asian nähdä (vaikka Derrida itsepintaisesti väitti vastaan, mutta lähinnä siksi, että piti negatiivista teologiaa vain kiertotienä positiiviseen teologiaan: apofaasis on vain katafaasisen väline).

Oli miten oli, teologiasta tuli jälleen, ainakin negatiivisena teologiana (joka post-derrida-laisten teologien mukaan ei koskaan ole ollut ontoteologiaa, koska se ei ajattele Olevaa yhtenä olevana vaan nimenomaan erona), filosofisesti legitimiä. Mutta tässä ei ollut vielä kaikki. Jos kerran negatiivinen (anti-onto)teologia on mahdollista, miksi ei positiivinen olisi sitä? Tässä suhteessa Derrida ei tosin ole teologeja paljon auttanut (paitsi tietenkin dekonstruoimalla sekulaarin järjen, mutta sitähän ovat tehneet kaikki muutkin modernit järjen kriitikot, mistä syystä kaikkea ”vastuuta” teologian renessanssista ei voi säilyttää dekonstruktion niskoille). Apua ei kuitenkaan tarvinnut kaukaa hakea: Deleuze ensin ja nyttemmin Badiou. Kumpikaan ei tosin harrasta suoraan Jumalasta puhumista, mutta molempien mielestä on sen sijaan aivan liian ennenaikaista julistaa metafysiikkaa kuulemaa. Perinteinen metafysiikka on ja voi hyvin, niin kuin herrojen tuotannosta voimme nähdä. Mutta mitä tästä voidaan päätellä? Tai mitä teologi siitä päätteli? Sitä, että Jumalakin voi hyvin (Nietzsche sen sijaan ei...). Sillä mitä muuta metafysiikan historia on kuin teologian historiaa? Nimesihän jo Aristoteles ”metafysiikkansa” teologiaksi ja

Heidegger filosofian historian ontoteologian historiaksi – ja Derrida vuorostaan Heideggerin ontoteologiksi, ja Giorgio Agamben vuorostaan Derridan ontoteologiksi, ja niin edelleen. Yhtä kaikki, johtopäätöstä ei ollut vaikea kauaa etsiä: ontoteologia on kuollut, eläköön ontoteologia!

Toisaalta juuri Derrida näytti, mihin kriittinen järki lopulta kykenee. Derrida kielsi, että dekonstruktio olisi negatiivista teologiaa, sillä toisin kuin negatiivisella teologialla, hänen *différance*llaan ei ole agendaa, ei perustaa, ei *telosta* – ylipäätään ontologisia sitoumuksia. Ja kuitenkin se kuulemme: ”ei ole”, ”ei”, ”ei”... Eikö juuri tästä löydy dekonstruktion ontologinen sitoumus? Dekonstruktio on nihilismiä. Sitä paitsi, eikö metafysiikan historia ole ollut ennen kaikkea ei-tiedetyn ja ei-olevan ensisijaisuuden historiaa, gnostilaisen alkukuilun historiaa? Eikö jo Anaksimandros sanonut, että *aporia* kattaa kaiken ja hallitsee kaikkea? Ei-mikään, se, jota ennen-kaikkea-ei-ole, joka on ”vähemmän” (tai ”enemmän”) kuin ”ei-mitään”: eikö juuri se ole länsimaisen ajattelun perusteeton perusta? Apofaattisuus ei suinkaan ole poikkeus vaan sääntö (eikä esimerkiksi mestari Eckhart mikään kummallinen mystikko vaan esimerkillinen länsimaisen ajattelun edustaja). Ja tässä mielessä, ajatellaan nykyään, vastuullisuus merkitsee, ei niinkään ”toisin-kuin-Olemisen” postuloimista ”perustaksi”, kuten Emmanuel Levinas teki, vaan päinvastoin ylimmän olevan palauttamista jalustalleen. Loppuvuosien Heidegger ajatteli, että vain ”jumala” voi meidät pelastaa, mutta todellinen pelastava ”jumala” on vain kolmiyhdyden Jumala. Näin ajattelevat nykyään

muun muassa niin sanottuihin Radikaaleihin Ortodokseihin itsensä samastavat teologit.

Juuri Radikaalia Ortodoksiaa (John Milbank, Catherine Pickstok, Graham Ward jne.) voidaan pitää yhtenä keskeisimmistä ”uutta” ontoteologiaa propagoivista liikkeistä. Radikaalin Ortodoksian lähtölaukauksena voidaan pitää vuorostaan Milbankin teosta *Theology and Social Theory: Beyond Secular Reason* (1993) (nimi Radikaali Ortodoksia tulee samannimisestä kirjasarjasta, jota Routledge alkoi julkaista vuonna 1999). Tämän jälkeen teoksia on tullut melkein kuin sienää sateella. Alusta lähtien asetelma oli melko selvä: teologian on omaksuttava Nietzschen, Heideggerin ja ranskalaisten poststrukturalistien kielipelit. On tosin sanoen keskusteltava siitä, mistä muutkin keskustelevat, jos haluaa päästä pinnalle. Edellä sanotusta käy kuitenkin jo ilmi, että poststrukturalismi ei suinkaan ole se, mihin Radikaalit jäävät: se on vain ponnahtuslauta, joka mahdollistaa uuden kristillisen metafysiikan ja teologian (tai ei aina niin kovin uudenkaan). Tämän jälkeen poststrukturalismi voidaan hylätä – ja se tulee hylätä, sillä se on, niin kuin moderni sekulaari järki ylipäättään, nihilististä. Se löytää jokaisen identiteetin, kaiken pysyvän, perustasta aina vain

väkivaltaa. (Poststrukturalismin paras puoli on siinä, että se on osoittanut oman järkensä nihilistisyyden ja väkivaltaisuu- den.) Mitä Radikaalilla Ortodoksialla sitten on tarjota tilalle? Muun muassa (augustinolaista) uusplatonismia! Kaikki mitä on, emanoituu Yhdestä, joka on Rauhaa, ei väkivaltaa. Jumalan kaitseminen (*oikonomia-pronoia*), yhdistettynä kristittyjen yhteisiin, ennen muuta liturgisiin harrastuksiin, on vastaus maailman ongelmiin.

Mikä Radikaaleista Ortodokseista sitten tekee radikaaleja tai ortodokseja? Uusplatonismi ei liene kovin radikaalia eikä edes ortodoksista. Pikemminkin se haikahtaa siltä gnostilaisuudelta, jota Radikaalit ovat kritisoineet. Radikaalia on varmaankin nimenomaan heidän paluunsa metafysiikkaan (ellei oteta lukuun sitä, että Radikaalit sanovat olevansa materialisteja – mutta heidän materialisminsa on melko kummallista, sikäli kuin se ilmenee lähinnä vain logoksen inkarnaatio-tapahtumassa). Se, mikä Radikaaleista tekee vuorostaan ortodokseja, on heidän vaatimuksensa, että uskonto, kristinusko yhteisenä liturgisena käytäntönä, on palautettava julkiseen elämään. Tässä mielessä reformaatio on heille kaiken lopun alku. Siitä ei koitunut mitään hyvää, eikä sen jälkeen ole ta-

pahtunutkaan mitään hyvää: sen jälkeen on ilmaantunut kapitalismi ja liberalismi, jotka käyvät käsi kädessä (individualistisen protestanttisen omantun- tuskonnon kanssa). Destruk- tiivisen kapitalismin, sekulaarin järjen ja atomisoivan individua- lismen/protestantismin sijaan on uudelleenlöydettävä pyhä, joka toteutuu ennen muuta kristillisissä yhteisöissä käytännössä, joissa toteutetaan Ju- malan rauhanomaista suunnitelmaa.

Tiede & edistyskään ei ole aivan sivussa tästä kaikesta. Lehden pitkäaikaisella avustajalla oli tilaisuus tutustua näihin Jumalan miehiin edellä mainitussa ECPR:n konferenssissa. Todellisuus oli kuulemma tarua karumpaa: rauhanomaisen rinnakkainolon sijaan käynnissä oli kiivas individualistinen taistelu siitä, kuka (keskiaikaisista teologeista) esitti kaikkein ”aukottomimman” metafysiikan ja ole- misen rakenteen esityksen. Lehden avustajasta tämä oli hiukan kummallista, sikäli kuin juuri tuo ”aukko” oli kuitenkin aina varattu Jumalalle. Eikö tämä tarkoita sitä, että mitä pienempi ”aukko” tai mitä ”aukottomampi” metafysiikka, sitä mität- tömämpi Jumala? No niin. Joka tapauksessa näyttää siltä, että metafysiikalla on jälleen vapaat kätet: siitä, mistä ei vielä hetki sitten voinut puhua, ei enää saa vaieta.